

Tantárgyi követelmény

FDB 1407 Általános természetföldrajz I.

(elmélet, a tárgy kollokviummal zárul)

Elsajátítandó tananyag:

A Föld fejlődése és szerkezete. A földfelszín vízszintes és függőleges tagozódása. A szilárd kéreg. A Föld belső szerkezete. Földmodellek.

A Föld belsejének hőmérséklete. A földmágnesség. A nehézségi erő. A kontinensek és az óceánok keletkezése.

A kontinensvándorlás elmélete. A lemeztektonika. A kontinensek vándorlása. A Pangea (és a Gondwana) meglétének bizonyítékai.

A földkéreg szerkezetét kialakító folyamatok. Törések, vetődések, gyűrődések. Epirogenézis. A hegységképződés elméletei. A hegységek tektogenetikus alaptípusai. Hegységképződések a proterozoikumban, az óidőben, a középidőben és az újidőben.

A magmatizmus és a vulkanizmus földrajzi jelenségei. A plutonizmus folyamata és a plutonok főbb formátípusai. Szubvulkáni formák. A vulkanizmus felszíni jelenségeinek morfogenetikus csoportjai. A felszíni vulkánosság anyagprodukcója. Funkcionális és morfológiai vulkántípusok. Robbanásos, kiömlési és vegyes vulkántípusok. Monogenetikus és poligenetikus vulkánok. Iszapvulkánosság és a vulkáni utóműködés típusai. Tenger alatti vulkánosság. A vulkánosság földrajzi területi rendje és kapcsolata a lemezszegélyekkel.

A földrengések, a földrengések erősségének fokozatai. A földrengések formaképző hatásai.

A víz földrajza. A víz fizikai és kémiai tulajdonságai. A Föld vízkészlete és a vízkészlet származása. A víz körforgása, vízháztartás.

A világtenger horizontális és vertikális tagozódása. A tengervíz anyagforgalma. A sótartalom eloszlása. A tengervíz hőháztartása. A hőmérséklet regionális változásai. A tenger jege. A tengervíz mozgásai. A hullámozás. A tengeráramlások. A tengerjárás.

A vízfolyások földrajza. A vízfolyás fogalma, vízfolyástípusok. Források és torkolatok.

Vízgyűjtők és vízválasztók. A vízfolyások nagysága. A vízhálózat alakrajzi jellemzői. A vízgyűjtő területek morfológiai jellemzői. Folyó- és völgyszakaszok morfológiai paraméterei. A vízhálózat rajzolata. A vízfolyások vízszállítása. Felszíni lefolyás. Felszín alatti lefolyás. Vízjárás és vízjárási rendszerek.

A vízfolyások fizikája. A vízfolyások természete. A folyók esése. A mederformálás mechanizmusa. A vízfolyások hordalékszállítása. A folyóvizek hőháztartása. Jég a folyókon.

A tavak földrajza. A tómedencék genetikai típusai. Endogén, exogén, kozmikus és antropogén hatásokra kialakult tómedencék.

A tavak földrajzi elterjedése. A tavak vízháztartása, hőháztartása. Termikus tótípusok.

Biológiai tótípusok. A tavak fejlődése és pusztulása.

Felszín alatti vizek. A felszín alatti víz elhelyezkedése. A talajnedvesség. A talajvíz.

Talajvíztípusok. Talajvízháztartás. Rétegvíz.

Résvíz. A karsztvíz helyzete és típusai. A felszín alatti vizek hőmérséklete, minősége. A felszín alatti vizek felszínre lépése – a források.

Évközi ellenőrzés módja: zárthelyi dolgozat

Tervezett időpontja: november második hete

A vizsgára bocsátás feltétele: a minimális követelményeknek megfelelően megírt dolgozat

Kötelező és ajánlott irodalom:

Borsy Z. (szerk.): Általános természetföldrajz. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1993

Jakucs L.: Természetföldrajz I. A Föld belső erői. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1993

Jakucs L.: Természetföldrajz II. A Föld külső erői. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1995

Lóki J. – Szabó J.: A külső erők geomorfológiája. Debrecen, 2004

Gábris Gy.: Éghajlati felszínalakok I. Periglaciális geomorfológia. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994

Almássy E.: Hidrológia-hidrográfia. Tankönyvkiadó, Budapest, 1977

Czelnai R.: A világóceán. Modern fizikai oceanográfia. Vince Kiadó, Budapest, 1999

Dozier J. – Marsh W. M.: Landscape an introduction to physical geography. USA, 1981

Lovász Gy.: Általános vízföldrajz. Egyetemi Tankönyv. Pécs, 2000

Butzer K. W.: A földfelszín formakincse. Gondolat Kiadó, Budapest, 1986

Justyák J. – Szász G.: Az éghajlat, a növényzet és a talaj övezetes elrendeződése a Földön. Debrecen, 2001

Bárány I.: Talajföldrajz. Tankönyvkiadó, Budapest, 1989

Nyíregyháza, 2012. szeptember 07.

Dr. Dobány Zoltán

főiskolai docens

Tematika

1. FDB 1407 Általános természeti földrajz I.

1. hét: A Föld fejlődése és szerkezete. A földfelszín vízszintes és függőleges tagozódása.
A szilárd kéreg
- 2.hét: A Föld belső szerkezete. Földmodellek. A Föld belsejének hőmérséklete. A nehézségi erő. A földmágnesség
3. hét: A kontinensek és az óceánok keletkezése. A kontinensvándorlás elmélete. A kontinensek vándorlása. A Pangea (és a Gondwana) meglétének bizonyítékai
4. hét: A lemeztektonika
5. hét: A földkéreg szerkezetét kialakító folyamatok. Törések, vetődések, gyűrődések. Epirogenézis. A hegységek tektogenetikus alaptípusai
6. hét: A hegységképződés elméletei. Hegységképződések a proterozoikumban, az óidőben, a középidőben és az újidőben.
7. hét: A magmatizmus és a vulkanizmus földrajzi jelenségei
8. hét: A földrengések, a földrengések erősségének fokozatai. A földrengések formaképző hatásai
9. hét: A víz földrajza. A víz fizikai és kémiai tulajdonságai. A Föld vízkészlete és a vízkészlet származása. A víz körforgása, vízháztartás
10. hét: A világtenger horizontális és vertikális tagozódása. A tengervíz anyagforgalma. A sótartalom eloszlása. A tengervíz hőháztartása. A hőmérséklet regionális változásai. A tenger jege
11. hét: A tengervíz mozgásai. A hullámozás. A tengeráramlások. A tengerjárás
12. hét: A vízfolyások földrajza. A vízfolyás fogalma, vízfolyástípusok. Források és torkolatok. Vízyűjtők és vízválasztók. A vízfolyások nagysága. A vízhálózat alakrajzi jellemzői. A vízgyűjtő területek morfológiai jellemzői. Folyó- és völgyszakaszok morfológiai paraméterei. A vízhálózat rajzolata
13. hét: A vízfolyások vízszállítása. Felszíni lefolyás. Felszín alatti lefolyás. Vízáramlás és vízjárás rendszerek. A vízfolyások fizikája. A vízfolyások természete. A folyók esése. A mederformálás mechanizmusa. A vízfolyások hordalékszállítása. A folyóvizek hőháztartása. Jég a folyókon
14. hét: A tavak földrajza. A tómedencék genetikai típusai. Endogén, exogén, kozmikus és antropogén hatásokra kialakult tómedencék. A tavak földrajzi elterjedése. A tavak

vízháztartása, hóháztartása. Termikus tótipusok. Biológiai tótipusok. A tavak fejlődése és pusztulása

15. hét: Felszín alatti vizek. A felszín alatti víz elhelyezkedése. A talajnedvesség. A talajvíz. Talajvíztípusok. Talajvízháztartás. Rétegvíz. Résvíz. A karsztvíz helyzete és típusai. A felszín alatti vizek hőmérséklete, minősége. A felszín alatti vizek felszínre lépése – a források

Kötelező és ajánlott irodalom:

- Borsy Z. (szerk.): Általános természetföldrajz. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1993
- Jakucs L.: Természetföldrajz I. A Föld belső erői. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1993
- Jakucs L.: Természetföldrajz II. A Föld külső erői. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1995
- Lóki J. – Szabó J.: A külső erők geomorfológiája. Debrecen, 2004
- Gábris Gy.: Éghajlati felszínalakok I. Periglaciális geomorfológia. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994
- Almássy E.: Hidrológia-hidrográfia. Tankönyvkiadó, Budapest, 1977
- Czelnai R.: A világóceán. Modern fizikai oceanográfia. Vince Kiadó, Budapest, 1999
- Dozier J. – Marsh W. M.: Landscape an introduction to physical geography. USA, 1981
- Lovász Gy.: Általános vízföldrajz. Egyetemi Tankönyv. Pécs, 2000
- Butzer K. W.: A földfelszín formakincse. Gondolat Kiadó, Budapest, 1986
- Justyák J. – Szász G.: Az éghajlat, a növényzet és a talaj övezetes elrendeződése a Földön. Debrecen, 2001
- Bárány I.: Talajföldrajz. Tankönyvkiadó, Budapest, 1989

Nyíregyháza, 2011. június 7.

Dr. Dobány Zoltán
főiskolai docens

Tantárgyi követelmény

FDB1408 Általános természeti földrajz II.

(elmélet, a tárgy kollokviummal zárul)

Elsajátítandó tananyag:

I. Fejezetek a külső erők természetföldrajzából

Az aprózódás és a mállás. Tömegmozgásos folyamatok. A pluvialis és a fluviatilis erózió

A szárazföldi jég felszínalakító tevékenysége. A periglaciális felszínformálás

Karsztjelenségek. A lösz és a löszterületek formakincse. A szél felszínalakító tevékenysége

A tenger felszínalakító tevékenysége

Vulkánmorfológia

II. Talajtani alapismeretek

A talaj fogalma, funkciói. A talajszelvény és a főbb talajszintek. A katéna fogalma. A talajképződést meghatározó környezeti tényezők. A talajképződés során lejátszódó fontosabb folyamatok. Talajosztályozás-talajrendszerek

Zonális, intrazonális és azonális talajok. A földrajzi övek taljai

III. Biogeográfiai alapismeretek

Az élővilág földrajza. Az élővilág és a földrajzi környezet. Életfeltételek (élő és élettelen környezeti tényezők). Ökoszisztémák. Életközösségek. Az élőlények egyed feletti szerveződési szintjei. Az élővilág zonális elrendeződése. A forró övezet növény- és állatvilága. A trópusi esőerdő élővilága. A szavannák élővilága. A trópusi sivatagok élővilága

A mérsékelt övezet növény- és állatvilága. Meleg-mérséklet öv élővilága. Esős telű szubtrópusi tartományok. Állandóan nedves, illetve esős nyarú szubtrópusi területek

(monszun tartományok). A hűvös-mérséklet öv élővilága. Óceáni tartományok. Mérsékelt szárazföldi tartományok. Szárazföldi tartományok. Szélsőségesen szárazföldi tartományok.

A hideg-mérsékelt öv élővilága. A hideg (arktikus) övezet növény- és állatvilága. A

hegyvidékek élővilága. A tengerek élővilága. Az élővilág szerepe a domborzat formálásában

Évközi ellenőrzés módja: zárthelyi dolgozatok

Tervezett időpontok: (március első hete, április második hete)

A vizsgára bocsátás feltétele: a minimális követelményeknek megfelelően megírt dolgozat

Kötelező és ajánlott irodalom:

Borsy Z. (szerk.): Általános természetföldrajz. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1993

Jakucs L.: Természetföldrajz I. A Föld belső erői. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1993

Jakucs L.: Természetföldrajz II. A Föld külső erői. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1995
Lóki J. – Szabó J.: A külső erők geomorfológiája. Debrecen, 2004
Gábris Gy.: Éghajlati felszínalakok I. Periglaciális geomorfológia. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994
Almássy E.: Hidrológia-hidrográfia. Tankönyvkiadó, Budapest, 1977
Czelnai R.: A világóceán. Modern fizikai oceanográfia. Vince Kiadó, Budapest, 1999
Dozier J. – Marsh W. M.: Landscape an introduction to physical geography. USA, 1981
Lovász Gy.: Általános vízföldrajz. Egyetemi Tankönyv. Pécs, 2000
Butzer K. W.: A földfelszín formakincse. Gondolat Kiadó, Budapest, 1986
Justyák J. – Szász G.: Az éghajlat, a növényzet és a talaj övezetes elrendeződése a Földön. Debrecen, 2001
Bárány I.: Talajföldrajz. Tankönyvkiadó, Budapest, 1989

Nyíregyháza, 2011. június 18.

Dr. Dobány Zoltán
főiskolai docens

Tematika

FDB1408 Általános természeti földrajz II.

I. Fejezetek a külső erők természetföldrajzából:

1. hét: Az aprózódás és a mállás
2. hét: Tömegmozgásos folyamatok
3. hét: A pluviális és a fluviatilis erózió
4. hét: A szárazföldi jég felszínalakító tevékenysége
5. hét: A periglaciális felszínformálás
6. hét: Karsztjelenségek. A lösz és a löszterületek formakincse
7. hét: A szél felszínalakító tevékenysége
8. hét: A tenger felszínalakító tevékenysége
9. hét: Vulkánmorfológia

II. Talajtani alapismeretek

10. hét: A talaj fogalma, funkciói. A talajszelvény és a főbb talajszintek. A katéna fogalma. A talajképződést meghatározó környezeti tényezők. A talajképződés során lejátszódó fontosabb folyamatok. Talajosztályozás-talajrendszerek
11. hét: Zonális, intrazonális és azonális talajok. A földrajzi övek talajai

III. Biogeográfiai alapismeretek

12. hét: Az élővilág földrajza. Az élővilág és a földrajzi környezet. Életfeltételek (élő és élettelen környezeti tényezők). Ökoszisztémák. Életközösségek. Az élőlények egyed feletti szerveződési szintjei
13. hét: Az élővilág zonális elrendeződése. A forró övezet növény- és állatvilága. A trópusi esőerdő élővilága. A szavannák élővilága. A trópusi sivatagok élővilága
14. hét: A mérsékelt övezet növény- és állatvilága. Meleg-mérséklet öv élővilága. Esős telű szubtrópusi tartományok. Állandóan nedves, illetve esős nyarú szubtrópusi területek (monszun tartományok). A hűvös-mérséklet öv élővilága. Óceáni tartományok. Mérsékelt szárazföldi tartományok. Szárazföldi tartományok. Szélsőségesen szárazföldi tartományok. A hideg-mérsékelt öv élővilága

15. hét: A hideg (arktikus) övezet növény- és állatvilága. A hegyvidékek élővilága. A tengerek élővilága. Az élővilág szerepe a domborzat formálásában

Kötelező és ajánlott irodalom:

- Borsy Z. (szerk.): Általános természetföldrajz. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1993
- Jakucs L.: Természetföldrajz I. A Föld belső erői. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1993
- Jakucs L.: Természetföldrajz II. A Föld külső erői. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1995
- Lóki J. – Szabó J.: A külső erők geomorfológiája. Debrecen, 2004
- Gábris Gy.: Éghajlati felszínalaktan I. Periglaciális geomorfológia. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994
- Almássy E.: Hidrológia-hidrográfia. Tankönyvkiadó, Budapest, 1977
- Czelnai R.: A világóceán. Modern fizikai oceanográfia. Vince Kiadó, Budapest, 1999
- Dozier J. – Marsh W. M.: Landscape an introduction to physical geography. USA, 1981
- Lovász Gy.: Általános vízföldrajz. Egyetemi Tankönyv. Pécs, 2000
- Butzer K. W.: A földfelszín formakincse. Gondolat Kiadó, Budapest, 1986
- Justyák J. – Szász G.: Az éghajlat, a növényzet és a talaj övezetes elrendeződése a Földön. Debrecen, 2001
- Bárány I.: Talajföldrajz. Tankönyvkiadó, Budapest, 1989

Nyíregyháza, 2011. június 7.

Dr. Dobány Zoltán
főiskolai docens

Kollokviumi témakörök általános természeti földrajzból

(FDB 1407 Általános természeti földrajz I.)

1. A természetföldrajz tárgya, céljai tudomány-rendszertani helye. A természetföldrajz fejlődése. Természetföldrajz és táj kutatás. A természetföldrajz a magyar geográfiában.
2. A Föld fejlődése és szerkezete. A földfelszín vízszintes és függőleges tagozódása.
A szilárd kéreg. Földmodellek.
3. A Föld belsejének hőmérséklete. A földmágnesség. A nehézségi erő
4. A kontinensek és az óceánok keletkezése. A kontinensvándorlás elmélete. A kontinensek vándorlása. A Pangea (és a Gondwana) meglétének bizonyítékai.
5. A lemeztektonika elmélete.
6. A földkéreg szerkezetét kialakító folyamatok. A hegységek tektonikus alaptípusai.
7. A hegységképződés elméletei. Hegységképződések a proterozoikumban, az óidőben, a középidőben és az újidőben.
8. A magmatizmus és a vulkanizmus földrajzi jelenségei.
9. Funkcionális és morfológiai vulkántípusok. Robbanásos, kiömlési és vegyes vulkántípusok. Monogenetikus és poligenetikus vulkánok. Iszapvulkánosság és a vulkáni utóműködés típusai. Tenger alatti vulkánosság. A vulkánosság földrajzi területi rendje és kapcsolata a lemezszegélyekkel.
10. A földrengések, a földrengések erősségének fokozatai. A földrengések formaképző hatásai.
11. A víz földrajza. A víz fizikai és kémiai tulajdonságai. A Föld vízkészlete és a vízkészlet származása.
12. A víz körforgása, vízháztartás. A világtenger horizontális és vertikális tagozódása.
13. A tengervíz anyagforgalma. A sótartalom eloszlása. A tengervíz hőháztartása. A hőmérséklet regionális változásai. A tenger jége.
14. A tengervíz mozgásai. A hullámozás. A tengeráramlások. A tengerjárás.
15. A vízfolyások földrajza. A vízfolyás fogalma, vízfolyástípusok. Források és torkolatok. Vízyűjtők és vízváltók. A vízfolyások nagysága.
16. A vízhalózat alakrajzi jellemzői. A vízyűjtő területek morfológiai jellemzői. Folyó- és völgyszakaszok morfológiai paraméterei. A vízhalózat rajzolata.
17. A vízfolyások vízszállításai. Felszíni lefolyás. Felszín alatti lefolyás. Vízfás és vízfási rendszerek.

18. A vízfolyások fizikája. A vízfolyások természete. A folyók esése. A mederformálás mechanizmusa. A vízfolyások hordalékszállítása. A folyóvizek hőháztartása. Jég a folyókon.
19. A tavak földrajza. A tómedencék genetikai típusai. Endogén, exogén, kozmikus és antropogén hatásokra kialakult tómedencék. A tavak földrajzi elterjedése.
20. A tavak vízháztartása, hőháztartása. Termikus tótípusok. Biológiai tótípusok. A tavak fejlődése és pusztulása.
21. Felszín alatti vizek. A felszín alatti víz elhelyezkedése. A talajnedvesség. A talajvíz. Talajvíztípusok. Talajvízháztartás.
22. Rétegvíz. Résvíz. A karsztvíz helyzete és típusai. A felszín alatti vizek hőmérséklete, minősége. A felszín alatti vizek felszínre lépése – a források.

Kollokviumi témakörök általános természeti földrajzból

(FDB 1408 Általános természeti földrajz II.)

1. Az aprózódás fogalma, típusai, természetföldrajzi jelentősége
2. A mállás fogalma, természetföldrajzi jelentősége. A mállás típusai. Az aprózódás és a mállás intenzitása a Földön
3. Tömegmozgások
4. A szárazföldi jég. A gleccserek
5. A jégtakaró felszínalakító munkája
6. A periglaciális felszínformálás. A niváció és a krioplanáció. Magashegységi periglaciális jelenségek. Szubperiglaciális jelenségek
7. Pluviatilis és a fluviális erózió
8. A tengervíz felszínalakító munkája, a tengerpartok formái. A tengerpartok típusai. A tengerfenék domborzata. A szárazföldek peremterületei. A mélytengerek domborzata
9. A szél felszínalakító tevékenysége
10. Vulkánmorfológia
11. Karsztgeomorfológia.
12. A lösz és a löszterületek formakincse
13. A talaj fogalma, funkciói. A talajok funkciói az ökológiai rendszerekben. A talajszelvény és a főbb talajszintek. A katéna fogalma. A talajképződést meghatározó környezeti tényezők. A talajképződés során lejátszódó fontosabb folyamatok.
14. Zonális, intrazonális és azonális talajok. A földrajzi övek talajai

15. Az élővilág földrajza. Az élővilág és a földrajzi környezet. Életfeltételek (élő és élettelen környezeti tényezők). Ökoszisztémák. Életközösségek. Az élőlények egyed feletti szerveződési szintjei. Az élővilág zonális elrendeződése.

16. A forró övezet növény- és állatvilága.

A trópusi esőerdő élővilága. A szavannák élővilága. A trópusi sivatagok élővilága.

17. A mérsékelt övezet növény- és állatvilága. Meleg-mérséklet öv élővilága. Esős telű szubtrópusi tartományok.

Állandóan nedves, illetve esős nyarú szubtrópusi területek (monszun tartományok)

A hűvös-mérséklet öv élővilága.

Óceáni tartományok.

Mérsékelt szárazföldi tartományok.

Szárazföldi tartományok.

Szélsőségesen szárazföldi tartományok.

A hideg-mérsékelt öv élővilága.

18. A hideg (arktikus) övezet növény- és állatvilága.

A hegyvidékek élővilága.

A tengerek élővilága.

Az élővilág szerepe a domborzat formálásában.

Nyíregyháza, 2011. június 14.

Dr. Dobány Zoltán
főiskolai docens